

Alter Fajnzylberg

**CE AM VĂZUT LA AUSCHWITZ
ÎNSEMNĂRI**

Volum îngrijit de
Roger Fajnzylberg,
în colaborare cu Alban Perrin

Traducere din limba franceză de
ALINA PAVELESCU
Prefață de SERGE KLARSFELD

Cuprins

<i>Prefață</i> de Serge Klarsfeld	7
<i>Introducere</i> de Roger Fajnzylberg	11
<i>O întâlnire hotărâtoare</i> de Alban Perrin	33
<i>Caietele lui Alter Fajnzylberg</i> de Alban Perrin	39
PATRU CAIETE	49
Caietul verde	51
Caietul roșu	55
Caietul galben	103
Caietul violet	113
<i>Pe urmele lui Alter Fajnzylberg</i> de Alban Perrin	131
<i>Mărturia de la Reims, 20 octombrie 1946</i>	220
<i>Supliment: un manifest</i>	231
<i>Mărturia de la Frankfurt, 1974</i>	234
<i>Wir zenen do!</i> de Roger Fajnzylberg	236
<i>Mulțumiri</i>	273
<i>Bibliografie</i>	277

Caietul galben

Al doilea caiet, de culoare galbenă, conține un text de 30 de pagini scrise cu pix cu mină albastră și neagră.

Primele două pagini sunt consacrate lui Kapo Jacob Kamiński, asasinat de SS în 1944 ca urmare a unei trădări, iar următoarele evadării lui Alter Fajnzylberg, în timpul evacuării lagărului.

Capo Kamiński

Pochodził on z miasta Łuny, należącego do
rosku. Ciotnik bardzo twórczy, nie chciał
o siebie rozmawiać. Ale po pewnym
czasie nam się udało go przekonać,
że nie powinniśmy metakomuną nam się
właśnie przekonać. Naszymi celem było
się zorganizować i przygotować powstanie
w kraju tak bym samym nam się
udało, że Kamiński przestał być.

Chciał on nam wyjaśnić w sprawie jego
bicia Kettingów że to mówił o tym, że
on nie chciał abyśmy nigdy
organizacji jego komando jako ludzi u
których ~~nie~~ mogą znaleźć się
przy pomocy. Ale jak już rzeczywiście
można to komando to niech bierzemy
tak jak bierzemy, cały nasz rozwój
t.j. jako istoty a nie jako organizatorów
komand. Właśnie od ofiar u których
oni mieszkali.

K. stał się jedynym z tych co się od nas
do nas przyleciał i wyjął pewne informacje.

Kapo Kamiński

Era originar din orașul Łuna.¹ Era scund. Și un om foarte dur. Nu permitea să i te adresezi, dar, după un timp, am reușit să-l convingem că nu vom reuși să supraviețuim la Auschwitz cu astfel de metode și că trebuia să ne organizăm pentru a pregăti o revoltă în lagăr. Astfel, am reușit să facem în așa fel încât să înceteze să ne mai lovească. Ne-a explicat că îi bătea pe alți deținuți din Kommandoul lui fiindcă nu voia ca germanii să-i gazeze când găseau aur asupra lor dacă erau percheziționați: „Dacă vor să lichideze acest Kommando, să-l lichideze așa cum lichidează întreaga noastră națiune, fiindcă sunt evrei, nu fiindcă fură aur de la victime.”

Kamiński era unul dintre cei care ni s-au alăturat imediat.

El a luat inițiativa de a vorbi cu Kapo polonez Mietek, dar Mietek l-a trădat.² Într-o noapte, Oberscharführer Moll și Muhsfeldt l-au ars de viu în Krematorium IV. Muhsfeldt a venit de la Majdanek. Acolo era comandant de Krematorium, după

¹ E vorba, fără îndoială, de Lunna, un oraș situat azi în Bielorusia, în regiunea Grodno (sau Hrodna).

² Mieczysław Morawa, deținut polonez înregistrat la Auschwitz sub numărul matricol 9730. A exercitat funcția de Kapo la Krematoriumul lagărului principal, până în iulie 1943, apoi la Birkenau, unde conducea munca oamenilor din Sonderkommando. Transferat la Mauthausen împreună cu alți deținuți polonezi în ianuarie 1945, a fost executat de SS cu câteva săptămâni înainte de sfârșitul războiului. Mietek e diminutivul numelui Mieczysław. (Muzeul de Stat Auschwitz-Birkenau, *Auschwitz. 1940–1945*, vol. III, *Lextermination*, p. 250.)

lichidarea Majdanekului, și a ajuns la Birkenau cu un grup de deținuți. Era groaznic. Ne era frică să ne uităm la el.

În aceste circumstanțe a murit Kapo Kamiński.¹

Evadarea mea după lichidarea lagărului

La 18 ianuarie 1945, semnalul de lichidare a lagărului a fost dat, deoarece se apropia Armata Roșie. La ora șase seara, după apel, am fost dus, într-un ultim grup, de la Birkenau la Auschwitz, unde rămăseseră încă foarte mulți deținuți.

Era mare agitație și au început să ne alinieze pentru a ne sorta. Bineînțeles, eram cu toții epuizați și nu eram în stare să mergem. Fără haine, aproape fără încălțări, înfomețați și înghețați, am fost obligați să plecăm spre o destinație necunoscută, prin zăpadă și frig. Evident, eram supravegheați de SS-iști, cu câini și bastoane. Eram siguri că voiau să ne lichideze în acest fel și, efectiv, de la primul kilometru, am văzut cadavre pe marginea drumului. Erau din ce în ce mai multe. La coada coloanei, un Rapportführer pe motocicletă, cu mitraliera în mână, îi doboră pe toți cei care nu mai puteau să țină pasul. Împușcăturile și morții nu au lipsit. Nici nu se puneau problema să ne dea ceva de mâncat sau de băut. SS-iștii, în schimb, puteau să bea cafea caldă pe săturate, fiindcă aveau o bucătărie ambulantă.

¹ Deportat din Ciechanów, la nord de Varșovia, la sfârșitul anului 1942, Jaacov (sau Jacob) Kamiński e considerat drept unul dintre principalii inițiatori ai revoltei Sonderkommando. Alți martori, printre care Filip Müller, afirmă că nu a fost ars de viu, ci împușcat de SS în vara anului 1944. (Muzeul de Stat de la Auschwitz-Birkenau, *Auschwitz. 1940–1945*, vol. IV, *La Résistance*, 2011, pp. 144–148; Filip Müller, *Trois ans dans une chambre à gaz d'Auschwitz*, Pygmalion, Paris, 1980, pp. 99 și 208; Hermann Langbein, *Hommes et femmes à Auschwitz*, Tallandier, Paris, Texto, 2019, p. 210).

Trebuia să înfruntăm și gerul, și zăpada, și loviturile. Ne obligau să înaintăm cât mai rapid posibil în direcția pe care o voiau ei. La Jastrzębie Górze¹, în 20 ianuarie, Heniek Goldszal² și cu mine am decis să fugim împreună, fiindcă nu aveam nicio încredere că germanii nu ne vor ucide pe drum. Am reușit fiindcă am nimerit într-o curte în care se găsea o pivniță plină cu cărbuni. Instinctiv, ne-am acoperit cu cărbuni pentru ca germanii să nu ne vadă. După ce a trecut coloana, am urcat în pod și am rămas acolo o vreme. Când s-a calmat totul și după ce am reflectat serios, am hotărât că eu mă voi duce la casa cea mai apropiată, fiindcă știam poloneza și nu dădeam impresia că sunt evreu. Am bătut la ușă. O femeie în civil mi-a deschis și m-a invitat cu amabilitate să intru. Înăuntru era un tânăr care m-a speriat serios, dar, fie ce-o fi, am spus cine eram, anume că veneam de la Auschwitz și că evadasem pe drum fiindcă preferam să rămân acolo decât să plec spre o destinație necunoscută.

Femeia mi-a răspuns că văzuse deja trecând mulți deținuți și că nu trebuia să-mi fie frică de ei. Tânărul era fratele său și se ascundea și el de germani ca să nu fie încorporat în armată ca Volksdeutsch.³

Mi-a dat lapte. I-am spus că eram doi și l-a băgat în casă și pe Heniek. Am mâncat amândoi pâine cu lapte, apoi fratele ei ne-a condus la o căpiță de fân aflată la o distanță de aproximativ

¹ Localitate situată la aproximativ 50 de kilometri de Oświęcim, în Silezia Superioară.

² La fel ca Alter Fajnzylberg, Henryk Goldszal luptase în Spania în brigada Dąbrowski. În poloneză, Heniek e diminutivul prenumelui Henryk.

³ Reamintim că, în ierarhia rasială a naziștilor, Volksdeutsche erau persoanele de sânge german originare din teritoriile situate în afara frontierelor Reichului.

50–100 de metri de drum. Ne-a spus că ne va aduce mâncare în fiecare seară. Ceea ce ne dădea era insuficient, am decis că voi merge în fiecare seară la o altă casă ca să încerc să cer ceva de mâncare. Țăranii m-au primit foarte bine. Îmi dădeau cu dragă inimă o bucată de pâine caldă. Mă întorceam repede în ascunzătoare ca să nu mă vadă nimeni. Procedam așa aproape în fiecare noapte, dar trebuie să înțelegem că stăteam întinși toată ziua, în februarie, într-o perioadă în care în Polonia plouă. Nu aveam decât o pătură udă din cauza ploii. Eram uzi și tremuram de frig. Când ieșeam seara ca să ne satisfacem necesitățile naturale eram ca beți. Capul ni se învârtea, iar picioarele refuzau să ne asculte. Ziua noastră începea în jurul orei 10 seara. Eram uzi. Apa cădea din toate părțile. Aveam o pătură pentru amândoi. Era imposibil de suportat, dar, în situația noastră, orice era bun. Foamea ne chinuia. Ceea ce ne aducea proprietara la ora 11 seara și ceea ce reușeam să procur eu era insuficient, așa că într-o noapte Heniek s-a enervat. Mi-a reproșat că mâncam mai mult ca el. L-am întrebat cum putea să vorbească așa când noi nici nu puteam măcar să ne vedem unul pe altul, nu aveam linguri, iar mâncarea era caldă. Poate că el era cel care mânca din ea mai mult decât mine. Îl înțelegeam foarte bine, dar ce puteam să facem? Trebuia să ne străduim să nu ne enervăm, să rezistăm și curând vom fi liberi. Trebuia doar să scăpăm întregi și „casher”¹. Se întâmpla ca niște copii să se joace pe căpița noastră de fân și să fim obligați să întindem brațul ca să nu cadă pe noi.

Am rămas împreună în acea căpiță din 21 ianuarie până la 22 februarie 1945.

¹ *Cușer* – pur, curat; mâncare și băutură care respectă ritualul mozaic (n. red.).

Heniek se enerva și mi-a spus într-o noapte că, dacă n-aș fi fost atât de bun în lagăr, m-ar strânge de gât. Ne-am certat de mai multe ori. Mă străduiam întotdeauna să rămân calm fiindcă înțelegeam situația în care ne găseam. Frontul era la trei kilometri de noi și uneori gloanțele rătăcite cădeau în fânul nostru. Văzând că nu exista ieșire, i-am propus lui Heniek să ieșim noaptea și să încercăm să traversăm linia frontului tiptil, dar el n-a fost de acord. El voia să ieșim ziua și să ne apropiem de front mergând pe drum. Am refuzat categoric arătându-i că eram tineri, că nu aveam nici haine, nici păr pe cap, că aveam un număr tatuat pe braț, că nu puteam fi luați drept dezertori din armata germană și că trebuia să fim prudenți. Am propus să încercăm să ne apropiem de linia frontului ca să ajungem la liniile noastre noaptea, rămânând la un kilometru distanță de drum. În orice caz, să mai rămânem în claia de fân era de nesuportat. Ni se învârteau capetele. Eram ca beți. Foamea ne chinuia și stăteam într-o baltă de apă. Heniek a fost primul care s-a hotărât să iasă. În plină zi. Nu a durat mult. S-a întors și eu am decis că trebuia să părăsim imediat acel loc, fiindcă mă temeam l-au văzut și ne vor trăda. Am plecat deci din locul acela.

După ce am parcurs cam o sută de metri, am dat peste un grup de prizonieri sovietici păziți de germani, care săpau gropi.¹ Nu ne-au zis nimic și am continuat să mergem așa o bună perioadă de timp, până când am întâlnit un polonez care locuia într-o casă izolată la liziera pădurii. El ne-a spus: „Domnilor, unde mergeți? Această pădure e interzisă civililor și germanii

¹ Zona în care se găseau Alter Fajnzylberg și Henryk Goldszal era încă ocupată de germani, dar ei au reușit să fie angajați ca lucrători polonezi (limba pe care o vorbeau curent) de către un serviciu al Wehrmachtului însărcinat cu săparea de gropi antitanc, fără a fi identificați ca evrei.

vă vor omori.” Din păcate, noi nu aveam altă soluție. Eu eram gata de orice și era imposibil să mai dau înapoi. I-am cerut țăranului să ne ascundă la el acasă, dar ne-a răspuns că era imposibil pentru că locuința lui era percheziționată aproape la fiecare oră și că, dacă ne găseau la el, germanii i-ar fi ucis pe toți ai lui și i-ar fi dat foc la casă. Ce era de făcut? Am hotărât să traversăm pădurea și nu am observat nimic. De cealaltă parte se găsea un comisariat de poliție și, instinctiv, am luat hotărârea să intru în el. Am fost primit de o secretară care vorbea poloneza. Nu știu dacă a înțeles cine eram, dar a avut o atitudine binevoitoare față de mine și mi-a dat tichete pentru toate lunile. M-am întors cu ele. Heinek era mulțumit, dar de unde să luăm bani de mâncare? Am reușit în următorul mod. Cel din *Arbeitsamt*¹ ne-a întrebat dacă aveam bani. Evident, i-am răspuns că lăsaserăm totul la Katowice când am fugit. M-a întrebat dacă 5 mărci erau de ajuns pentru cumpărăturile pe care intenționam să le facem.

„Bineînțeles”, i-am răspuns, iar el mi-a dat 5 mărci cu care am cumpărat 2 kilograme de zahăr, cârnați și pâine. Cu zahărul, Hainek a fabricat o sticlă de vodcă pe care i-am dus-o unui brutar. În schimb, acesta ne-a dat pâine din belșug și n-am mai suferit de foame.

A doua zi, ieșind la săpat de gropi, am întâlnit prizonieri de război ruși care și-au dat imediat seama că eram evrei. Unul dintre ei s-a apropiat de mine și mi-a spus: „Tu, *ievrei*?” I-am răspuns că el era evreu, nu noi. Mi-a spus că știa că germanii îi exterminaseră pe evrei, de aceea era atât de mirat că încă mai existau și că nu ne va face niciun rău. Le-am răspuns, lui și

¹ Serviciul de muncă, în germană. Autorul nu face nicio precizare asupra identității persoanei.

² Evreu, în rusă.

alor lui: „Haideți la SS-iști, să vedem care dintre noi e evreu.” În sufletul nostru, totul începea să ardă, dar trebuia să facem pe eroii. Ce puteam face? Nu se mai puneă problema să fugim. Am lucrat astfel până la prânz și nu ne-am mai întors la lucru, fiindcă cel de la Arbeitsamt avea nevoie de noi pentru o altă sarcină, să facem ordine la el, la Arbeitsamt.

După câteva zile, ne-am întors la săpat gropi, căci frontul se apropia. Acei ruși nu mai erau acolo, dar erau alți ruși, polonezi și chiar francezi. M-am străduit să rămân printre ultimii ca să nu atrag atenția asupra noastră, deoarece soarta fiecăruia dintre noi depindea de a celuiilalt.